

ВЕСЕЛКА

THE RAINBOW

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

Рік II.

Травень 1955

Ч. 5 (9)

Михайло Маморський

СВЯТИЙ ЮРІЙ

Юр святий, відважний лицар,
Їхав полем на коні —
В нього спис і меч із криці,
І стремена срібляні.

Коник скаче, коник грає,
Креше іскри з-під копит,
Вітер гриву розвіває,
Зброя рясно мерехтить.

Глянув Юрій — а на кручі
Причайвся злющий змій —
Дише полум'ям пекучим,
Кличе лицаря на бій.

Не злякався гада Юрій —
Бойова заграла кров:
Вдарив громом серед бурі,
Наскрізь змія проколов.

Юр святий, відважний лицар,
Їхав полем на коні —
Срібний шолом, щит із криці
Мерехтіли в далині.

В Україні Юрій-воїн
Має шану і любов,
Всіх смільців, усіх героїв
Він бере під свій покров.

Ілюстрація М. Левицького

Любить Юрія святого
Наша молодь, пластуни,
Бо, як Юр, Вітчизні й Богу
Вірно служать все вони.

У МІСЯЦІ ТРАВНІ

Місяць травень — найкращий місяць у році. Тому травень присвячений Пречистій Діві Марії — Матері Ісуса Христа. Увесь місяць травень у церквах правляться вечірні Богослуження в честь Матері Божої. На ці Богослуження ходять і діти і старші з особливою радістю.

У місяці травні — у другу неділю — діти вшановують окремим „Днем Матері” своїх найдорожчих матерів, — влаштовують концерти, а вдома обдаровують своїх матерів квітами та складають їм побажання довгих і щасливих років життя.

Пластова молодь вшановує свого патрона св. Юрія і відбуває Свято Весни.

У місяці травні український нарід згадує теж свого великого письменника Івана Франка, а в останніх десятиках років згадує ще й двох великих борців за волю України — Симона Петлюру і Євгена Коновальця. Симон Петлюра був вождем

Української Армії, що боролася з більшовиками, а Є. Коновалець був вождем таємної Української Військової Організації, яка боролася з ворогами України, щоб визволити її з-під польського і більшовицького панування. Більшевицька Москва дуже боялася Симона Петлюру і Євгена Коновальця, а тому послала проти них своїх агентів. Один більшовицький агент убив

Симона Петлюру на вулиці Парижу у Франції, 25 травня 1926 р., а вневдовзі другий агент убив Євгена Коновальця в Роттердамі в Голландії 23 травня 1938 р.

Але дарма: хоч вороги вбили цих двох визначних українських людей, та не вбили українського народу і не вбили українських дітей. І сьогодні тисячі-тисячі українських дітей знають про Симона Петлюру і Євгена Коновальця і прирікають любити завжди і всюди землю своїх батьків і дідів — далеку, але дорогу українську землю і нарід.

ВЕСНЯНЕ СВЯТО

Працює дятель скільки сил,
Стук-стук гуде в діброві.
Вже змайстрував великий стіл,
Вже й лави є соснові.

Вже гострить білочка зубки
Розкушувать горіхи —
З лущинок будуть скляночки
Всім звірам для потіхи.

Павук розкинув ніжну сіть
На кущик, на калину —
Плете, щоб чисто стіл накрить,
На скатерть павутину.

Прип'яли запаски-листки
Меткі бджілки спереду —
Великі варять казанки
Солодкого всім меду.

Нові вдягають пелюстки
Рясні квітки над ставом,
Силяють перли-росинки
Новій весні на славу.

Жабки вже вилізли із нор
І в холодку завзято
Муштрують свій великий хор
На те весняне свято.

Настроюють свої скрипки
Вже цвіркуни-музики —
Веселі будуть гри-танки
У свята день великий.

Жучки заграли у дзвінки
У голосні та сині:
— Сходіться всі на День Весни
У лісі при долині!

Леся Храплива

ПОКЛІН ІВАНОВІ ФРАНКОВІ

Надійшла весна прекрасна.
Многоцвітна, тепла, ясна.
Мов дівчина у вінку;
Ожили луги, діброви,
Повно гамору, розмови
І пісень в чагарнику.

Іван Франко
Різьба О. Архипенка

Хто ж з вас, діти, не знає оцього вірша? Певно всі знаєте! Воно й не дивно, бо це початок чудової книжки „Лис Микита“, а книжка ця і весела та й гарно написана — діти залюбки її читають. Правда, написана вона для молоді, та й не дуже той хитрий Лис Микита добрий і чесний у своїх ділах... Але наука з цієї книжки така,

щоб стерегтися хитрунів і недобрих людей...

А знаєте ви, діти, байку про війну між Псом і Вовком, про невірну приязнь між Мурком і Бурком, про фарбованого Лиса, про те, як Вовчик-Братік та Лисичка-Сестричка разом господарили на полі картоплю садили? І ці байки майже всі ви теж знаєте. Це ж байки з книжки „Коли ще звірі говорили“. А знаєте, чи може бодай чули ви про казки „Абу Касимові капці“, „Коваль Бас-сім“ і „Пригоди Дон Кіхота“? А маленьку, але прекрасну казочку про дідову „Ріпку“ знають уже й маленькі діти.

А от цікаво знати звідкіля ці казки й байки в нас вzialiся — хто, коли й для кого їх написав?

Написав їх наш великий і славний письменник Іван Франко. А написав їх він понад п'ятдесят років тому для вас — українських дітей.

У Західній Україні, близько міста Дрогобича, є село Нагуєвичі. В отому селі і народився в 1856 році Іван Франко. Виростав він малим хлопчиною в рідному селі, бігав по зелених лугах, понад річку, у лісок, забігав до батькової кузні і приглядався ковальській роботі. Отак проминули малому Івасикові перші роки життя, а тоді розумний батько послав його в сільську школу на науку. Несміливий, малий сільський хлопчина, в полотно-нянці і босий, вже в скорому часі став вибивати-ся на перше місце своєю второпністю й наукою. По двох роках перейшов Івась на дальшу науку

до міської школи в Дрогобичі, а потім до гімназії, і був завжди найкращим учнем. Читав багато книжок, а незабаром сам почав пробувати писати. І все пильно вчився і вчився. Коли раз, ще хлопцем, дістав у руки „Кобзаря“ Тараса Шевченка, то так ця книжка причарувала його, що він її вивчив усю напам'ять. Читав також книжки й інших українських та чужих письменників, і пильно прислухався до всяких казок, переказів та пісень, що їх розказує й співає наш народ по селах. Збирав і списував усі ці народні перекази й пісні.

Вже в гімназії мав свою велику бібліотеку, і багато книжок позичав з неї своїм товаришам.

Коли скінчив гімназію, переїхав до Львова і там записався в університет. У Львові було багато всяких бібліотек, і Франко далі пильно й завзято працював, — читав, вчився і писав. Його книжки стали щораз частіше появлятися друком — він став відомим письменником і людиною науки.

У своїх книжках розказував він багато про долю українських селян за панщини, коли то польські пани-дідичі гонили людей на роботи на панських ланах. Написав про панщину чудову книжку п. з. „Панські жарти“.

У своїй найкращій книжці п. з. „Мойсей“ Франко віщує українському народові велику, світлу майбутність у власній, вільній державі.

У своїм серці плекав він гарячу любов до рідного народу, і все своє життя працював з думкою про Україну, про її щастя й долю. І дуже любив він українських дітей, бо знав, що з них виростуть добрі сини й дочки України, знав, що діти будуть пам'ятати його заповіді про пильну й завзяту працю для добра рідного народу.

Помер Іван Франко 28 травня 1916 р. у Львові і там похований. Наступного року весь український народ святкуватиме століття народження і сорокліття смерті Івана Франка — великого борця за волю України. Разом з батьками клонимо і ми, українські діти, свої голови в пошані перед сином сільського коваля і прирікаємо в своїх серцях пильно читати його чудові книжки і працювати, як і він, для добра українського народу, для його щастя й слави.

Роман Завадовиз

Ілюстрація П. Андрусєва

ІВАСЬ КОВАЛЕНКО

Між узгір дзвінкого Підкарпаття
Зеленіє присілок Гора —
Там пасуться на лугах ягнята
І пісень виводить дівтора.
А із кузні коваля старого,
Із верстату Якова Франка
Сизий дим снується на дорогу
І лунає дзенькіт молотка.
Міх сопе, і жар червоно тліє,
Линуть рясно іскри, мов зірки —
Гей, трудитись Яків щиро вміє,
Не жаліє хисту ні руки!
Цілий день заходять в кузню люди,
До направи кожний щось несе,
То й новин цікавих звідусюди
В кузні тій почути можна все.
Он, в Дрогобич йдучи шляхом битим,
Подорожній з дальніх десь сторін
Зайде в кузню люльку закурити,
Розповість, що чув і бачив він.
А з куточка, скулившись на скрині,
Дивиться русяве хлопчєня...
Все у слух змінилось — очі сині
Розтають в цікавості вогнях.
Це Івась, маленький ковалєнко,
Викравшись від мами з хати знов,
У кутку просиджує довгєнько,
Більш, ніж хліба, спраглий тих розмов.
Мов зі скелі викутий, хлопчина
Непорушно слухає тих слів —
Гей, які ж цікаві ті новини
З сіл далеких, міст і хуторів!
Гей, пішов би він по тій дорозі
В невідомий приманливий світ,

Де журба і втіха, сміх і сльози,
Де гуркоче громом небозвід!

Час минав, і виростав хлопчина,
Вже й у школі вчитися почав —
І тоді прийшла така хвилинка,
Що до батька в кузні він сказав:
„Хочу бути дужий і завзятий —
Дайте, тату, молот цей мені
І навчіть, як треба працювати,
Перековувати крицю на вогні,
Щоб колись, як в світ піду я з дому,
Власну долю викути я міг,
Щоб весь труд життя, зневіру, втому,
Наче те залізо, переміг,
Щоб в бою, в змаганні працювати,
В щирім труді щастя те знайти
І його, мов скарб найбільший в світі,
В подарунку людям принести”.
Подививсь тоді коваль на сина,
Сповнилось надії серце вкрай:
„Бравий ти, Івасику, хлопчина!
Будуть з тебе люди! Помагай!”
Вдарив молот — перший раз несміло...
Ще слабка в Івасика рука.
Міх дихнув, вугілля зчервоніло —
Усміхнувся Яків до сінка:
„Цей огонь візьми у серце, хлопче,
Ним себе і других зогрівай,
То його зневіра не розтопче,
Ані жаль його не сповнить вкрай!”
І пішов Іван Франко без стриму
В дальній світ з вогнем, а не з жалем,
Щоб собі й народові своєму
Стати щастя й долі ковалем.

ЧИМ ЧУЮ І ЧИМ БАЧУ?

Уривок з оповідання „Малий Мирон”

В оповіданні „Малий Мирон” Іван Франко розказує про свої власні дитячі переживання. Малим хлопцем Франко був до всього дуже цікавий і власним досвідом хотів пізнати різні таємниці життя й природи. Тут він оповідає, як йому здавалося, що пальцями... чути шум. Дістаньте оповідання І. Франка і прочитайте „Малого Мирона” повністю.

Коли літом усі старші з хати підуть у поле, Мирон лишається сам, але не в хаті. В хаті він боїться. Мирон лишається на дворі. Там він може собі гуляти, рвати зіллячко і розщипувати на кусники, будувати хатки з трісок і патичків, що на дровітні, або й так собі лежати на присьпі та гратися на сонці, та слухати цвіркоту горобців на яблуньках, та глядіти на синє небо. Любо йому, і на дитиняче чоло знову хмарка набігає, — це думка надходить.

— А чим то воно чоловік усе видить? І небо і землю і тата з мамою? — таке питання насувається йому ні звідси, ні звідти. — Або чим чує? Он кая кевкає, кури кудкудачать... Що то таке, що я тото чую?

Йому здається, що все те чоловік діє ротом, і видить і слухає! Рознімає рот: так і є, видно все, чути все...

— А може ні? Може очима?

Зажмурює очі. Ов, не видно нічого. Рознімає: видно й чути. Зажмурює знову — не видно, але чути.

— Еге, так ось воно як! Очима видно, а чим же чути?

Знову рознімає й затуляє рот — чути. Аж ось прийшла думка — заткати пальцями вуха. Шум-шум-шум. А то що таке? Чути шум, але не чути ні кудкудакання курей, ні кевкання кані. Віднімає пальці — чути кудкудакання, а шуму нема.

— Що це таке? — міркує сам собі Мирон. — Еге, знаю вже! Вухами чую кудкудакання, а пальцями чую шум! Аякже, аякже!

Пробує раз і другий — так, зовсім так!

А коли поприходили жінці на полудне, він, підскакуючи, біжить до батька:

— Татуню, татуню! Я щось знаю!

— Та що таке, дитино?

— Я знаю, що чоловік очима видить.

По батьковім лиці перебіг усміх.

— А вухами чує кудкудакання, а пальцями шум.

— Як, як?

— Та так, що як не заткати вуха пальцями, то чути, як курка кудкудакає, а як заткати, то чути тільки шум.

Батько зареготався, а мати, гостро позирнувши на Мирона, сказала, намахуючи йому ложкою:

— Іди, приблудо, йди! Такий парубок великий, а такі дурниці говорить! Таже чоловік усе чує вухами: і шум і кудкудакання.

— А чому ж не чує разом? Тільки як не заткати вух, то чує кудкудакання, а як заткати, то чує шум? — запитав малий. — От, спробуйте самі!

„Тисячі речей у житті забудете, а тих тихих хвилин, коли вам любя мама чи бабуня оповідала байки, не забудете до смерті”.

Іван Франко: „Байка про байку”

ДИВУВАЛАСЬ ЗИМА...

Дивувалась зима,
Чом це тають сніги,
Чом леди присли всі
На широкий ріці?

Дивувалась зима,
Чом так слабне вона,
Де той легіт бересь,
Що теплом проніма?

Дивувалась зима,
Як це скріпла земля,
Наливаєсь теплом,
Оживає щодня?

Дивувалась зима,
Як посміли над сніг
Прокльонуті квітки
Запахуці, дрібні?

І дунула на них
Вітром з уст ледяних
І пластом почала
Сніг метати на них.

Похилились квітки,
Посумніли, замклись;
Шуря-буря пройшла,
Вони знов піднялись.

І найдужче над тим
Дивувалась зима,
Що на цвіт той дрібний
В неї сили нема!

Іван Франко

У ДЕНЬ МАТЕРІ

Чого це наші личка сьогодні урочисті?
Чого це нам серденька нині так тремтять?
Ми молитви гарячі заносимо Пречистій
І піснею слова із наших уст летять.

Ми нині у громаді великих і маленьких
Йдемо всі рам'я-в-рам'я — радісна сім'я
Тобі поклін віддати, рідна наша ненько,
Прославити матусине ім'я.

Це ж нині і во віки наш сердечний празник.
Із нами прапор серця — в труд і в боротьбу!
О, будь, матусе наша, завжди будь із нами,
Навіки з нами, мамо наша, будь!

Роман Завадовиз

ЯНГОЛ МИКОЛЬЦЕВОЇ МАМИ

Микольцева мама порядкувала в кухні і з увагою вслухувалася в тони скрипки, що доносилися з суміжної кімнати. Тони були м'які й приємні — то лилися вони широким музичним струменем, то наче розприскувались водограєм срібних грайливих краплин, то стелилися низькими акордами, мов вечірній туман, щоб за хвилину згасло щебетливих пташат підірватись угору, в висоті регістри. Та, хоч яка це була гарна гра, обличчя матері залягала тінь якоїсь турботи, а з грудей добувалося тихе зідхання.

То грає її Микольцо, її гордість і надія. Він талановитий хлопчик. Люди вгадують, що з нього може бути великий мистець. Але ж як багато він мусить учитися! Батько каже, що самого хисту замало — його треба розвинути наукою, пильністю, музичними вправами.

І ось з батькового наказу Микольцо кожного дня довгі години вправляється в грі на скрипці. Він грає краще й краще, а батько це бачить, бо сам непоганий скрипаль. Але чи знає батько, як перевтомлюється хлопчина надмірними вправами — чи бачить, що щічки в нього бліднуть і чоло не раз вкривається густою росою поту? Мама часто викриває втому в очах сина, і її ніжне любляче серце переймається неспокоєм: аби ці довгі вправи не пошкодили його здоров'ю, аби не засіяли зневіри, неохоти, не вбили в нього захоплення чарівною красою музики... На вулицях повно сонця і безжурного дитячого гомону, гуркочуть колеса возів, вигукують погоничі ослів, хтось гучним голосом запрошує гостей до цирку — але все це мусить бути чуже й далеке малому Микольцеві. Він має грати!

Кілька разів Микольцева мама починала з чоловіком розмову про Микольця: чи не варто б дати малому більше часу на дозвілля, на спочинок, на хлоп'ячі забави? Приганяти до скрипки його не треба, він любить музику, мов свою душу, але... чи любитиме й далі, коли гра стане для

нього не насолодою, а згори накиненою тяжкою повинністю?

Батько слухав її журливих слів, але робив по-своєму. На цю справу він мав свій погляд: що на-полегливіша наука, що більше зусилля, то кращі поступи, то ближче до мети. А його метою було мати сина не абияким мистцем, бо мистецтво приносить не тільки славу, але часом... і гроші. У прямованні до мети він був твердий і голодний. Синоку мусів безумовно сповняти його накази. Від малого вимагав найбільшої пильності в науці музики, а за неуважність та помилки гостро карав.

Хлопець поважав батька, хоч був і суворий, але для мами мав у серці якусь ніжну голубину любов. Працював з усіх сил, його гра ставала з дня на день краща а мама все більше раділа і все більше журилася.

Ось і тепер він від самого ранку грає й грає і не перестав грати. Оці ададжіо, анданте й алегро, оці трепетливі тремольо й скочні пасажі та піччікато¹ — всі вони чергуються, мов коралі безконежного, бо замкненого в собі, наміста. Тінь сонячного годинника пересунулася на середину щита, сонце заглянуло вже й у південне вікно кухні — тільки в Микольцевій кімнаті немає змін: скрипка наповняє її повинню тонів, хлопець працює... Мама не може видержати, кидає роботу і входить до синовій кімнати. Микольцо стоїть перед пультом з нотами і з-під його смика з несамовитою швидкістю розприскуються тони пригорщами іскор.

— Ти не втомився, синочку? — говорить мати, і її голос вривається приємним акордом у водоспад звуків.

Микольцо звертає на неї втомлені жевріючі очі, відкладає скрипку і кидається до матері. добування тонів пальцями, а не смиком.

¹ Ададжіо і анданте — повільні темпи в музиці, алегро — швидкий, тремольо — тремтіння звуків, піччікато —

Ілюстрація М. Левицького

— Не втомився? Головка не болить? — мама пригортає до себе синову голову і кладе долоню на розпалене чоло.

— Трішки, мамочко! — шепоче Микольццо і на хвилинку заплющує очі. Так, на хвилинку, бо ось на вулиці перед домом чути батьків голос, і хлопчик прожогом кидається до скрипки. Знов бідні пальчики скачуть-танцюють по струнах, ковзаються на них, тремтять, завмирають, біжать навпередки аж під саму „кобилку”, а чарівна музика обдає материне серце ще більшим неспокоєм. Як йому допомогти? Як зберегти талант? Як урятувати його здоров'я? Що зробити, щоб перевтомлений хлопчик учився не з батькового наказу, а з власної охоти, з глибокої душевної потреби?

За кілька днів, як Микольццо прийшов уранці привітати маму на добридень, мати притягла його руками до себе.

— Не можеш собі уявити, сину, який гарний я мала сон! Переді мною з'явився чудовий осяйний янгол. Він обіцяв сповнити моє найгарячіше ба-

жання. І ти знаєш, чого я собі побажала? Щоб ти, Микольццо, став першим скрипалем у світі. Першим між першими!

— І що? — запитав Микольццо, вп'яливши в матір палкі блискучі очі, що нараз загорілись цікавістю.

— Янгол обіцяв, що моє бажання здійсниться! — відповіла мати з такою певністю в голосі, що Микольццо зразу цьому повірив. Коли це обіцяв янгол, то так воно мусить і статися!

Ще з більшою пильністю взявся до праці. Але мати побачила, що тепер він учиться не лише тому, що цього бажає батько. Десь поділася хлопчикова втома. Його огорнуло велике непереможне бажання добитися того, що обіцяв йому янгол — мамин янгол.

Микольцеві поступи в музиці ставали неймовірні. То було щось чудесне. Він не лише виконував вдало чужі складні композиції, але й почав складати власні музичні твори. На восьмим році життя склав сонату, в якій з'єднав стільки музичних труднощів, що ніхто інший не міг її відіграти. Микольццо почав виступати вже й прилюдно, в церквах і театрах, і слава про малого віртуоза залунала на вулицях його рідної Генуї².

Нарешті батько вирішив, що оплатиться дати Микольцеві навіть першорядного вчителя, бо тільки такий міг його ще чогонебудь навчити. Він завіз Микольця до Парми, де проживав славний скрипаль і композитор Роля.

Ось батько і син входять до мешкання майстра. Слуга сказав, що його пан трохи нездужає, але, поки дасть відповідь, чи зможе прийняти гостей, хай почекають у сусідній кімнаті.

На столі лежала скрипка і густо записані сторінки нотного паперу. То була нова композиція, що її написав сам Роля. Микольццо взяв у руки скрипку і, хоч бачив цю композицію перший раз, почав її зразу гладко грати. Хворий Роля почув музику і дуже здивувався: хто його твір так прегарно виконує, хто взагалі годен його грати без попередньої підготовки? У найбільшому подиві, він схопився з ліжка і, як був у близьні, з перев'язаною хусткою головою, так і ввійшов до сусідньої кімнати.

— Що це? Що ви тут робите? — запитав Роля, вражений видом невеличкого хлопчини, що стояв з його скрипкою в руках.

Батько й син глибоко вклонилися музикові.

— Я Антоніо Паганіні з Генуї, а це мій син, Микола. Хочу просити вас, щоб ви прийняли його за свого учня.

— За учня? — повторив Роля. — Алеж... бійтесь Бога! Мені буде важко його ще чогонебудь навчити!

² Генуя — одне з найбільших міст Італії.

Це була найбільша похвала для Микольця, але хлопець ще мав чого вчитися в свого славного вчителя. Він став його гідним учнем, і за кілька років Роля міг уже пророкувати своєму юному учневі небувале мистецьке майбутнє.

Коли Микольць Паганіні мав чотирнадцять років, він виступав з власними концертами в усіх більших містах своєї батьківщини Італії, а потім об'їхав Австрію, Німеччину, Францію й Англію. Скрізь його вітали з небувалим захопленням, бо янгол Микольцевої мами дотримав обіцянки: між скрипачами світу не було такого, хто б дорівню-

вав молодому Паганіні в грі на скрипці. Важко сказати, чи дорівняв хто йому донині, хоч від його смерти минуло вже 115 років³. Мало сказати, що його скрипка чудово грала — вона наслідувала звуки природи, щебетання пташат, шум бурі, вона сміялася, зідхала й ридала — одне слово, на скрипці Паганіні dokonував музичних чудес.

Ще й сьогодні, коли якогось славного скрипача хочуть нагородити найбільшою похвалою, кажуть: „Грас, як сам Паганіні!”

³ Нікольо Паганіні народився в Генуї 1782 р., помер у місті Ніцца 1840 року.

ЗАКУЙ МЕНІ, ЗОЗУЛЕНЬКО

Закуй мені, зозуленько,
У зеленому гайку:
Скільки мені літ щасливих
Буде на віку?
— Ку-ку! Ку-ку!..

Закувала зозуленька
Раз, і два, і три, і п'ять...
Я стараюсь у затінку
Пильно рахувати:
— Ку-ку! Ку-ку!..

Довго-довго так кувала,
Аж я збилась на лічбі...
Буду далі рахувати
Мамі, — не собі!
— Ку-ку! Ку-ку!..

Відпочила зозуленька,
Та й знов за своє:
Це ж вона моїй матусі
Доленьку кує!
— Ку-ку! Ку-ку!..

Буду добре пильнувати
Точної лічби:
Скільки років мамі жити
В світі без журби!
— Ку-ку! Ку-ку!..

Похвалюся вдома мамі,
Що зозуля у гайку
Віщувала їй багато
Щастя на віку...
— Ку-ку! Ку-ку!..

О. Кобець

МАМІ

О, Мамочко!
Травневий блиск, травневий чар
І квіти з ярих піль і лук
Приносимо Тобі, як дар,
Тобі схиляємось до рук.
Ти — сонечко для наших віч
Весь довгий рік — і вдень і вніч,
Тому в неділю цю святу
Тобі приносим яр-красу,
При звуках дзвонів і пісень
Святкуємо Твій, Мамо, День.

Уляна Кравченко

І ТАМ МАТЕРИНЬСЬКА ЛЮБОВ

Не важко спостерігати материнську любов і опіку над малятами в тих звірят і пташат, які наблизились до людини і живуть разом або близько неї. Кожний знає материнську опіку у таких домашніх тварин, як собаки, коти, корови, коні.

Однак, ми мало знаємо про материнську любов у тих дрібних тваринок, що не живуть з нами — яких ми не любимо, часом боїмося, брідимося і їх уникаємо. Під нашими ногами, на землі і в землі, найдрібніші створіння теж милуються життям Божого світу, радіють, сумують. І серед них є любов без самолюбства.

Ходім у ліс, загляньмо в мох або між ніжні рослини. Всі комахи, що їх тут побачимо, чимось зайняті: одні бігають, обстежують ґрунт, другі свердлять кору, треті збирають пилок із квітів або висмоктують сік. Усі метушаться, поспішають. Це все комахи-матки. Вони шукають поживи або сховища для своїх дітей.

Ось лежить старе дерево. Здійміть кору, і під нею побачите багато цікавого. Ось тут комори, там коридори, сховища — все це зробила трудолюбива і дбайлива матка жука-короїда. Все збудовано з замилюванням і за пляном. У куточку лежать яєчка, подалі видно вже маленькі хробачки-личинки, ось тут спальня, там місце на відпадки — видно головну вулицю, бічні стежки, двері тощо.

Це все збудувала мати, щоб її діти мали де жити й рости. Це сховище забезпечене поживою, захищене від холоду, вітру й дощу. Під корою малеча почуває себе спокійно. Тут вона буде чекати на другу весну. Тоді вона розпочне своє нове життя. Як заблисне весняне сонце, більшість тих дрібних створінь вийде на світ Божий і більше не бачитиме своєї дбайливої матері. А втім, вона вже постаріла, сумлінно виконала своє материнське завдання, вона знає, що молоді дійдуть до сили і зможуть самі дбати про себе. Вона спокійно готується вмерти.

Інші створіння, особливо такі, як бджоли, оси, джмелі й мухи, будують гнізда для свого потомства. Ці гнізда варто подивляти, так вони збудовані помислову й доцільно. Вони невеликі розміром, але влаштовані майстерно.

ВЕСНЯНКА

— Весна прийшла!
Тепло знайшла! —
Кричать дівчата й хлопчики.
— Цвірінь, цвірінь!
Журбу покинь! —
Клопочуться горобчики.

Леонид Глібів

ВЖЕ ВЕСНА!

Вийди в степ — вже весна!
Сонечко так любо світить,
З-поміж трав молодих
Визирають перші квіти.

Від зимового сну
Пробудилися, труть очка,
Одягають нові,
Шовком вишиті сорочки.

Стара мати Земля
Про своїх найменших дбала,
Сорочечки весняні
Різнобарвно гаптувала.

А зелені спіднички
Набирала ясно-ясно:
Здоровенькі носить,
Квіти мої, діти красні.

Ірина Наріжна

ЯБЛУНЬКА

У дідуся мого в садку
Маленька яблунька росте.
Вона це перший рік цвіте, —
Як дівчина в вінку.

В саду дерев-дерев ряних!
Вони тепер усі в цвіту.
Але я яблуньку оту
Люблю найбільше з них.

Йй навесні ледь сніг розтав, —
Ще не було й бруньок тугих, —
Я спушив землю навкруги,
Всю гусінь обібрав.

І вапном густо помастив
Її тоненький стовбурець...
„Та ти — насправді молодець!” —
Дідусь мене хвалив.

„Діждемось осені, й тоді
З гіллячок цих густих
Нарвеш ти яблужок собі
Рожево-золотих!”

О. Кобець

„НЕЗНАЙОМИЙ”

На основі правдивої події

Лісовою стежкою йшла бабуса. В одній руці тримала глечик з суницями, у другій — костур. Іти було тяжко. Було саме опівдні, гаряче. Хоч ліс давав тінь і прохолоду, але вітер полетів на далекі поля, і ліс дрімав, знеможений сонцем.

Попереду бабусі бігла, підстрибуючи, її маленька внучка, Улянка.

— Улясю, Улясю, я не здужаю так швидко за тобою! — гукала їй услід бабуса.

Ураз розлігся по лісі дитячий крик, повний жаху й болю:

— А-а-а! Бабусю!

Бабуса не йшла вже, а швидко дріботіла, плутаючись у корінні дерев.

Побачила, як Улянка старалася видряпатись на дерево. Дівчинка крізь плач вимовила: — Там... у траві... гадюка. Вона мене вкусила! — і заплакала голосно на весь ліс.

Бабуса ніде не побачила гадюки, але з ніжки малої Улянки сочилася кров.

— Дитиночко, дитиночко. — заголосила бабуса. — Ото горенько мені! Тошненько* та нудненько мені!

Бабуса взяла дівчинку на руки, і плач обох будив дрімаючий ліс.

Бабуса так налякалася, що їй не знала, що робити. Раптом побачила величезного собаку, що вискочив з гущавини. За собакою вийшов з кущів одягнений по-міському чоловік. Він, не вітаючись, запитав:

— Що сталося; чого так плачете?

Бабуса показала на ранку Улянки і тільки прошептала:

— Гадюка.

Незнайомий більше нічого не питався. Витяг шнурок, перев'язав ніжку дівчинки вище ранки, став на коліна і почав смоктати кров з ранки, а з нею і їд гадюки. Висмоктавши їд, виплюнув.

— Не бійтеся тепер, бабусю! — сказав. — Ідіть спокійно додому. Дитині вже нічого не станеться.

— Пане! — шепотіла бабуса. — Як дякувати вам?

— Добре, що впору нагодився. Я не знайшов би вас так хутко, якби не мій пес. Він любить дітей. У мене також є донечка.

Незнайомий погладив усе ще перелякану Улянку по голівці.

— Ну, залишайтеся з Богом! Мушу поспішати!

Свиснув на собаку, що нишпорив по кущах, і пішов назад у глибину лісу.

— Хто це, бабусю? — спитала Улянка.

Бабуса мовчала, бо їй сама не знала, хто був той добродій. Вона думала тепер про те, як ді-

Ілюстрація М. Дмитренка

статись їм додому. Нести дитину вона не має сили. Та якось добредуть. Добре, що небезпека минула.

— Господи, слава Тобі! — молилася в душі бабуса. — Коли б то якось віддячитись незнайомому.

**

Минуло кілька днів. На невеличкому залізничному дворці недалеко того села, де мешкала Улянка, був великий рух. Українські вояки від'їжджали на бій з ворогами.

Крізь натовп військових протискається Улянина бабуса:

— Пустіть, людоньки, пустіть!

Вояки пропускали бабусю — робили дорогу. Думали, може, сина тут має, нехай попрощається.

Бабуса наблизилася до потягу. Тут до неї підійшов старшина.

— Кого вам треба, бабусю?

— Ой, пана! Такого доброго пана, що мою внучечку від смерти врятував. Гадючу отруту з рани виссав.

— Що ж це за пан? Як зветься і чого ви його шукаєте саме тут?

— Як він зветься, не знаю, — говорила бабуса. — А гадаю, що він тут, бо бачила, як його здоровенний собака тут бігав. От і приготвила

* Тошно — важко.

гостинця тому добродієві. А то боюся, що поїде, а я навіть „дякую” не сказала.

— Собака... — роздумував старшина.

Та раптом бабуся скрикнула:

— Ось він! Пане! Пане!! — і хутко побігла до добродія і, витягаючи з-за пазухи невеличкий клуночок: у білій хустинці, промовила:

— Пане, візьміть. Це від Улясі. Ви ж її від смерті врятували!

Сотки очей дивились на бабуся, а вона не знала, що незнайомий пан з псом — це Головний Отаман Українських Військ — Симон Петлюра.

Отаман Симон Петлюра вів до бою українські полки проти московсько-большевицького наїзни-

ка. А коли вороги зайняли українську землю, тоді Отаман Петлюра поїхав на далеку чужину, щоб там боронити добру славу українського народу.

Улянка знала тепер, хто врятував її від смерті. Знала й молилася за нього.

А одного дня прийшла страшна вістка на Україну. Вістка про те, що далеко від рідного краю, в місті Парижі, у Франції, вороги України вбили Головного Отамана.

Улянка гірко плакала. Плакала і гаряче молилася за душу великого борця за волю України — Отамана Симона Петлюри.

ЧОЛОВІКА НЕ НАСИТИШ

Народна казка

Ілюстрації М. Дмитренка

Був собі бідний чоловік, що не мав ні поля, ні хати і жив тільки з того, що носив до міста глину мішком. Кому треба глини, то в нього купить за карбованця, чи за два, і так бідняк з того жив. Раз якось іде той чоловік до міста, несе в мішку глину, а назустріч йому старенький дідусь. Привіталися, розбалакалися.

— Як тобі живеться, синочку? — питає дідусь.

— Та що ж, — каже чоловік, — за все Богу дякувати, поки здоров та дужий.

— І нічого собі не бажаєш?

— Та чого маю бажати? От, якби так Бог дав мені коника, щоб я міг возити глину до міста, то, думаю, міг би куди більше заробити.

— Що ж, молися Богу, може, Бог тобі дасть, — мовив дідусь та й пішов іншою дорогою.

Вже там чи молився той чоловік Богові, чи ні, а через декілька днів, копаючи глину, знайшов стільки грошей, що міг купити коня і воза. Зрадив дуже, возить глину вже двома мішками і заробляє вдвоє більше грошей.

Через якийсь час здибав його знову той самий дідусь і питає:

— Ну, що, синочку, добре тобі тепер?

— Добре, хвалити Бога! Маю коника. Тільки біда: коник є, а нема чим його годувати, нема де його поставити. От, якби ме. Грунт, хата, щоб я був господарем і не возив глини до міста!

— Молися Богу, синочку, Бог тобі дасть.

І справді, почало тому чоловікові так щастити в його заробітках, що через деякий час він склав чимало грошей і в своєму селі купив грунт, збудував хату, став господарем. Вже він не возить глини до міста, а працює на своїм полі. От раз він оре, аж надходить той самий дідусь.

— Як ся маєш, синочку! А що, бачу, ти вже господар. Дав тобі Бог, чого ти бажав. Ну, що ж, добре тобі тепер?

— Та добре, нема що казати, але...

— Бажаєш собі ще чогось?

— Дуже хотів би бути соцьким* у нашому селі.

— Проси Бога, Бог усе може дати.

А той дідусь то був сам Бог. Цей чоловік того не знав. Отож, по кількох днях

громада за щось там скинула** свого соцького і зійшлася вибирати другого. Міркують сюди, міркують туди, далі кажуть:

— А оцей чоловік, що недавно був бідний, не мав ні кола, ні двора, тільки носив

мішком глину до міста, а тепер доробився он якого хазяйства. Він, певно, розумний та порядний чоловік. Виберім його на соцького, він буде і в громаді добре порядкувати.

Вибрали його. Такий він радий, такі в громаді робить порядки! А по якомусь часі дивиться —

йде селом його знайомий дідусь.

— Ну, синку, — мовить дідусь, — тепер уже маєш усе, чого хотів. Що, тепер задоволений зовсім?

— Овва, велике мені щастя соцьким бути! — відповів чоловік. — От, якби я був царем, то інша річ.

— Що ж, і на це Божа воля, — мовив дідусь і пішов.

Не минуло й декілька днів, аж чути, що в столиці помер цар і не лишив по собі наступника. Збираються всі пани, графи, міністри нового царя вибирати. Пішов і соцький на той вибір, і як уже там сталося, то сталося, видно, що Божа воля така була, що його вибрали на царя. Почав він панувати, а все собі міркує, який то він мусить бути мудрий, коли з такої біди та нужди вийшов аж так високо. Йому здавалося, що то він своєю власною силою те все осягнув, і почала його розбирати така гордість, що всіх людей, усіх панів і міністрів мав нізачо. Аж раз дивиться — йде той самий знайомий дідусь, кланяється йому, звичайно, як цареві, та й каже:

— Ну, найясніший володарю, тепер ти певно зовсім задоволений. Маєш же, чого душа забажає.

— Е, що то все варте! — відповів той чоловік. — Тепер я хотів би бути божком.

— А, так! — відповів дідусь. — Ото, небоже, коли хочеш бути божком, то йди ж, носи знову глину мішком!

І, сказавши це, дідусь щез, а разом з ним щезло

все царство, всі маєтки і почесті того чоловіка. Він, оглянувся, а на ньому стара брудна сорочка, а на плечах старий мішок з глиною.

* соцький — сільський начальник.

** скинула — тобто усунула з уряду.

ВЕСНЯНІ СНИ

Спи, синоньку... Ходить сон босенький
По квітчастім килимку м'яким.
Спи, дитино... Люлі, мій маленький!
Хай Боженька береже наш дім!

Хай тобі, маленькому, присниться
Сірий зайчик, що біжить здаля,
Як уранці молода лисиця
Замітає хвостиком поля,

Як іде весна й веселий вітер
Заплітає віти на вербі,
А у лісі, сонечком пригріті,
Проліски розквітли голубі...

Микола Щербак

КОЛИСАНКА

(Народна пісенька)

Ходить сон коло вікон,
А дрімота коло плота.
Питається сон дрімоти:
— А де будем ночувати?
— А де хата теплесенька
Та дитина малесенька,
Там будемо ночувати,
Будем її колихати.

Ілюстрація П. Холодного

Ніна Бурик

ВЕРЕДЛИВА ХРИСТЯ

Вередлива Христя сіла кашу їсти. Тре рука-ми очі:

— Каші я не хочу!

Борщик їй зварили. Знов вона щосили над мискою плаче:

— Борщик загарячий!

Дали Христі юшки — аж закрила вушка, ніжками тупоче:

— Юшки я не хочу!...

Каже юшці каша:

— Що ж це Христя наша нас не хоче їсти? Як не сором Христі? Чи я підгоріла? Ні, смачна і біла. Тож дідусь нехай з'їсть мене, й край!

Юшка посумніла:

— Я їй теж немила. Не стерплю образи, — розіллось відразу...

Борщик засміявся, аж у боки взявся:

— Мною хто гидує — хай поголодує!

Та як плигне з печі, аж розбився глечик.

От приходить Христя зголодніла з міста. В пічку заглядає — нічого немає: ні борщу, ні юшки, — аж спустила ручки та прошепотіла:

— Хоч би кашки з'їла!

Так тихенько в хаті. Котик волохатий лиш собі в куточку до Христі муркоче:

„Вередлива Христе,
Почекай до ранку...
Певно, будеш їсти
Смачно свій сніданок!”

КОТИК

Котику, котику,
Не сиди на плотіку.
Ходи в нашу хатку,
Подай дітям лапку,
Скажи „добрий ранок!” —
Дістанеш сніданок:
Молочка горнятко,
Щоб виглядав гладко.

Б. Данилович

ЩО ЧИТАТИ?

У Лондоні (Англія) почав виходити журнал для українських дітей молодшого віку „Юні Друзі”. Перше число появилася в березні ц. р. Воно присвячене Тарасові Шевченкові. У журналі гарні вірші, оповідання, казки, легенди, пісні, розваги. С куток „Що читати”. Журнал виходить на білому папері, має кольорову обкладинку й кольорові ілюстрації.

— ** —

У своїх листах до Редакції діти пишуть, які книжки прочитали і діляться своїми враженнями з іншими читачами „Веселки”:

Шестилітня Аня Марія Мостович пише:

Книжка „У лісничівці” мені дуже сподобалася. Приніс мені її св. Миколай. Я плакала і сміялася, як мені мамуся цю книжку читала. Я хоч давно вже вмію читати, але ще не беруся сама до таких грубих книжок. Я сміялася дуже з цапуна, зі слимака Павла, як його судили, і з їжака, що яблучка на своїх шпильках носив. Плакала я за бідним Співаком, за папужкою і за маленьким ластовенятком. Оповідання „Лукавий вуз” мені не сподобався.

А ось лист від Андрія Шуля:

Недавно прочитав я книжку п. з. „Хлопці з зеленого бору”. Вона цікава для нас, хлопців, бо ми любимо читати про хоробрих воїнів, як Сянка. Він добрий і працьовитий. Зате його брат Пашко злий, лінивий та ще й завишний. З того, власне, пішло все нещастя. Цю гарну книжку п. Завадовича повинні прочитати всі хлопці. На вакації можна навіть бавитися в хлопців з зеленого бору.

Ваня і Надя Бучинські пишуть:

„Меч і книга”, „Сойка штукарка”, „Срібна гривна” — це дуже цікаві книжки. У книжці „Меч і книга” є оповідання про наших славних лицарів. Коли читаєш, то наче бачиш їх перед собою. В книжці „Сойка штукарка” теж гарні оповідання про звірят.

— ** —

Я дуже втішився, коли в нагороду за правильне розв'язання загадок отримав „Меч і книгу”. Ця книжка припала мені дуже до вподоби. З неї я довідався про славне минуле батьківщини моїх батьків, дідів і прадідів.

Валерій Печенюк

РОЗГАДАЙМО!

1. ЯКА ЦЕ КНИЖКА І ХТО ЇЇ АВТОР?

о к н а р ф і
т у к р е б р а х а з

2. ЗАГАДКОВА КАРТОЧКА:

Нолецькова Є.

3. ХРЕСТИКІВКА

X Гуцульська назва стежки в Карпатах
X Рід газу
X Звір джунглів
X Святе місце у Франції
X Патрон Козацтва і Пласту
X Неочищена нафта
X музичний інструмент

Букви на місці хрестиків дадуть прізвище великого борця за волю України.

4. УКРАНСЬКІ НАРОДНІ ПРИПОВІДКИ (На місце рисок вставити бракуючі склади)

Без ~~Б~~а ~~а~~ ~~а~~ поро ~~б~~
рано ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~ Бог ~~а~~
Гість ~~б~~ ~~а~~ Бог ~~б~~ ~~а~~
Доб ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~ кам вінець, - - - - - рі кінець
Сте ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~ Бог сте ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~
Не ро ~~б~~ ~~а~~ дру ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~ му, що то ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~ не ми ~~б~~ ~~а~~ ~~а~~
Бога - - - вай, а рук - - - - - дай
А хто з вас знає ще й інші цікаві приповідки?

5. ШКОЛЯРИКИ

У цьому віршику не всі слова написані. У кожному другому рядку бракує слова для рими. Придумайте такі слова і поставте їх на місці крапок.

Їх громадка невеличка —
Братики два і ~~сестри~~ ~~чотири~~
Ранком разом йдуть до школи
Леся, Юрчик і ~~Микола~~
Леся дуже ще маленька,
Але вчиться вже ~~Гарненько~~
Книжки й зшитки чисті має,
Гарно віршика ~~читає~~
Вчитель каже: „Любі діти!
Треба всім отак ~~сидіти~~
Братчики учаться гарно,
Не марнують часу ~~дуже~~
Всі рахунки добре знають,
Казку ладно
А до того ще й чемненькі
На потіху батька й ~~матері~~
За те ненька їх нестес,
Приголубить, ~~поцілує~~

К. Перелісна

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК

Розв'язки загадок, вміщених у 4-му числі „Веселки”:

ЯКИЙ ЦЕ ПРИВІТ? — Христос Воскрес!

ЩО ТО ЗА БАБА? — Печена великодня „баба”.

СКЛАДОВА ЗАГАДКА. Значення слів: дятель, епархія, вимога, ідіот, дощівка, владика, Австрія, гетьман, Аляска. Приказка: Де відвага, там і щастя.

СКАЖІТЬ! Віршовану відповідь на цю загадку вмістимо в числі за червень.

ХТО ЦЕ? — Тінь.

ВИСЛІД ЛЬОСУВАННЯ НАГОРОД ЗА ДОБРІ РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК із 3-го числа „Веселки” за березень 1955 р.: розв'язки прислали 58 дітей. Правильно розв'язали такі діти: Андрусик Ярослав, Барановська Віра, Бігус Юра, Бутович Ніко, Городецька Дарія, Гутович Марта, Генник-Березовський Степан, Дідух Олег, Дублянська Ярмо, Еліяшевська Христя, Зубальська Віра, Кисілевська Ольга, Кінах Ярослава, Кміцикевич Богдан, Коваленко Василько і Степанко, Козак Сяня, Коротько Олег, Кузів Леся, Кульчицький Володимир, Курдидик Лев, Левицький Роман, Мисинин Віра, Мітринга Олег, Пастушок Роман, Пачовська Марта і Христя, Печеньок Валерій, Прохоренко Володимир, Росоха Володимир і Наталка, Сенік Катря, Скробач Оксана, Таран Борис, Тимків Ярема, Турянська Женья, Федоряка Ярослава, Федьків Оксана, Шабатура Галя, Ярош Богдан.

У висліді льосування нагороду отримали: Бігус Юра, Барановська Віра, Шабатура Галя. На нагороду призначено збірку українських народних казок п. з. „Вітрового батька торба”.

Виказ учасників льосування нагород за добрі розв'язки загадок з четвертого числа „Веселки” та виказ виграних нагород вмістимо у червневому числі журналу. Реченець надсилання розв'язок із четвертого числа минул 15 травня.

Розв'язки загадок, вміщених у травневому числі „Веселки”, прислати до 15-го червня ц. р. Хто правильно розв'яже всі загадки, візьме участь у льосуванні нагород. Виказ учасників льосування й виграних нагород вмістимо в числі „Веселки” за липень 1955 р.

КУТОК РОЗВАГ

НЕНАЦІДНИЙ КУНТАКА (Індійська сміховинка)

Жив собі в селі Каратака чоловік на ім'я Лунтака. І був у нього учень Кунтака, трохи недоумкуватий, а до того ще й не абикий ненажера. Ів, ів і ще їсти хотів. Раз добрі знайомі Лунтаки покликали до себе Кунтаку, дали йому піріжки два піріжки та й кажуть: „Занеси ці піріжки своєму вчителеві Лунтаці!”

От і несе хлопець піріжки для Лунтаки, а по дорозі почув у шлунку голод. Захотілось йому піріжків. Він і думає: „Учитель мій добрий, певно поділиться зо мною піріжками. Можна вже тепер сказати, що половина тих піріжків — моя”. Довго не думавши, з'їв шістьнадцять піріжків.

ІІІ ЧАСТИНА: ПЕЧЕНІГИ

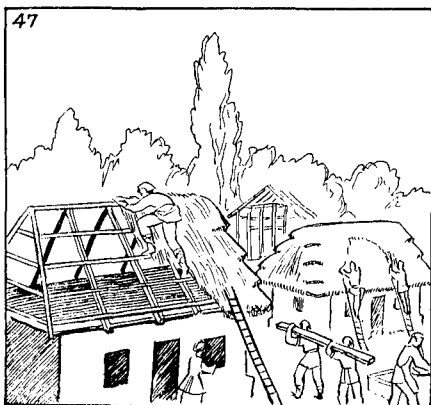
(Закінчення)

Ось вам і дерево на будову! Не журіться, зараз будуть стовпи й підвалини.

— Беріть, люди, ставте хати — зима йде, діти померзнуть!

І за день, мов з-під землі, виросло нове село.

Ліг Богута спочивати, і в сні йому з'явився багатир Добриня.

— Юначе, лихо не спить! Піді на захід сонця до Підземних Ковалів, хай викують тобі лицарську зброю!

— Це мені пересторога! Печенізькі багатирі хочуть прийти наш край воювати...

— Хай спробують! Не дам рідної землі ворогам на поталу!

І пішов Богута-багатир на захід сонця до Підземних Ковалів.

(Кінець третьої частини)